

# Bilens sociala och ekonomiska betydelse - ett forskningsprojekt

Bilens sociala och ekonomiska betydelse, i korthet benämnd Bisek, är ett forskningsprojekt som bedrivits genom samarbete mellan myndigheter och branschorganisationer i Sverige och Norge.

► Bengt Wiktorsson, text

**Medverkande parter** är Statens vegvesen (NO), VINNOVA, Vägverket, BIL Sweden, Motorbranschens riksförbund, Folksam, Motororganisationernas samarbetskommitté (OK Bilisterna, Motormännen, FMK, Kungliga Automobilklubben, Bikåren, Motorförarnas helnykterhetsförbund) samt Norges Automobil-Förbund.

**Upprinnelsen** till forskningsprojektet kan till stor del tillskrivas en rapport som publicerades 2002-01-20, Bilens sociala och ekonomiska betydelse för hushållen – frågeställningar, kunskapsläge, framtida forskningsmöjligheter och forskningsbehov.

**Rapporten** vände sig till transportsektorns forskningsfinansiärer och pekade på ett betydande forskningsbehov. Rapporten resulterade i att organisationerna i början av 2005 träffade en överenskommelse om ett tematiskt forskningsprojekt. Parternas sammanlagda bidrag till verksamheten under 2005 – 2009 uppgick till 14 miljoner SEK. Parterna har genom en styrgrupp under ledning av en opartisk ordförande, f.d. landshövdingen Gösta Gunnarsson, beslutat om forskningsinriktning och bidrag till forskningsprojekt. MOSK representant i styrgruppen har varit FMK före vd, Bo Stensson.

**Inte mindre än tretton** forskningsrapporter har levererats. Rapporterna har utförts av Universitetet i Trondheim, Göteborgs universitet, Väg och trafikforskningsinstitutet samt Linköpings universitet. De flesta forskningsrapporterna kan laddas ner från Bisek hemsida, [www.bisek.se](http://www.bisek.se)

**Som avslutning** på forskningsprogrammet arrangerade Bisek den 2 december en konferens på Norra Latin i Stockholm. Konferensen samlade 50-talet deltagare och leddes av moderatör Ulf Wickbom med sedvanlig pregnans och humor. I samband med konferensen presenterades också en publikation med titeln Bilens roll för mobiliteten – nu och i framtiden. Den innehåller ett antal artiklar som författats av forskare som varit involverade i de forskningsrapporter som finansierats av Bisek.

**Seminarier behandlade** mobilitetens betydelse utifrån olika perspektiv. Bilens roll i det sammanhanget utan tvekan fått en stark och dominerande roll i de flesta utvecklade länder. Det är osannolikt att bilen skulle ha fått denna roll om den inte hade tillfört betydande värden för dem som nyttjar den. Detta styrks inte minst av bilparkens utveckling. När den ekonomiska tillväxten tog fart på allvar under 50-talet ökade antalet bilar från 250 000 till nära 4,4 mil. bilar år 2009. 75% av de svenska hushållen hade 2005 tillgång till bil och 25% hade dessutom tillgång till två bilar.

De yttre drivkrafter som påverkar bilens roll för hushållet är bilens egenskaper och kostnader, tillgång till andra transportsystem, ekonomisk utveckling (löner och priser), sociala normer, värderingar och myter. Till de inre drivkrafterna för hur bilen används hör hushållen sociala nätverk, hushållets aktiviteter, hushållets inkomster och värderingar.

”**under 50-talet ökade antalet bilar från 250 000 till dagens 4,4 milj**”

**Bilen är** det dominerande färdssättet om man ser till hushållens totala resande. Bilens roll för arbetsresor varierar starkt mellan olika områden. Andelen arbetsresor med bil i Sverige som helhet är drygt 60%, medan andelen kollektivtrafik är 14%. I storstäder är dock fördelningen betydligt jämnare – 60% åker bil och 40% åker kollektivtrafik. I mindre orter och i glesbygden är andelen bilresor till arbetet mellan 65% och 78% och kollektivtrafiken endast några få procent.

En viktig faktor för i vilken utsträckning man väljer bil resp. kollektiva transportmedel är hur man värderar tiden. Det genomsnittliga avståndet mellan bostad och arbetsplats var 10 km år 1999. Hälften av de förvärvsarbetande har mindre än fem km till arbetet och endast 3% har mer än 50 km till arbetet. Den längsta restiden till arbetet har de som bor i Stockholms H-region\*, ca 30 min per dag, medan motsvarande tid för övriga regioner är ca. 20 minuter. På många håll i landet har bilen på ett betydande sätt förkortat restiden till och från arbetet.

”**bilen ger människan flexibilitet**”

\* H-regioner (där H står för Homogena med avseende på befolkningsunderlaget) är en gruppering av kommuner efter lokalt och regionalt befolkningsunderlag, längs skalan storstad – glesbygd.

**De sociala trenderna** har också betydande påverkan på bilanvändning. Det är inte längre biltillgången som helt förklarar variationer i bilanvändandet. Ingen kör mindre bil än unga kvinnor i storstäderna. Yngre hushåll i storstäderna åker taxi i stället och en förvånansvärt stor andel har inte tagit körkort. Familjerna som bor i förorterna till de större städerna är de som kör absolut mest.

**Bilens betydelse** för äldre och funktionshämmande hänger i stor utsträckning samman med var man bor. För bosatta i städer finns det förutsättningar att klara av vardagslivet i stort sett utan bil, medan det i glesbefolkade områden är betydligt svårare. Bilen ger möjlighet till att ta sig en impulsiv aktivitet och skapa kontroll över tillvaron, vilket ökar upplevelsen av frihet och livskvalitet. Det kvinnliga inslaget bland äldre bilförare kommer att öka, främst beroende på högre medellivslängd bland kvinnor.

**För funktionshämmande** är möjligheten att ta sig fram med bil inte bara möjlighet till ökad rörlighet, det är också betydelsefullt för självkänslan. Att inte vara helt beroende av andra utan att i stället själv kunna fatta beslut om att förflytta sig, och även kunna erbjuda andra möjligheten att följa med är av stor betydelse för att undvika den alienation som annars kan drabba funktionshämmande.

**Vilket är det vanligaste sms-meddelandet i barnfamiljer?** Svaret på frågan känns lätt igen - ”Kan ni komma och hämta mej?” Barnens fritid skall fyllas med meningsfulla aktiviteter. Strävan efter att nå framgång, att bli bra på det man gör, är uttalad i dagens samhälle. Det må vara att traktera ett musikinstrument, spela ishockey eller något annat. För att nå sina mål krävs det att man börjar tidigt. Behovet av mobilitet är uppenbart.

Många föräldrar upplever att mycken tid tillbringas bakom ratten för att skjutsa till och från olika aktiviteter. Bilen är för många det alternativ som erbjuder den flexibilitet i transportlogistiken som krävs för att kunna hantera barnens alla fritidsaktiviteter.

**Förändrade kostnader** för bilägandet har under en lång följd av år oftast inneburit att kostnaderna har ökat. Den dominerande faktorn för kostnadsförändringarna hör samman med drivmedelspriset, oavsett om förändringen är betingad av ökade råoljepriser eller höjda skatter på drivmedel. Enligt vad som kunnat utronas så här långt har höjda drivmedelspriser inte inneburit någon avgörande påverkan på bilanvändningen. Man håller fast vid sina aktiviteter, sitt sociala kontaktnät och man håller fast vid att använda bilen. Anpassningen sker snarare genom att använda bränslesnålare bilar och att köra mer ”distansekonomiskt”.

fortsättning sidan 30. ►►►